

Міністерство освіти і науки України
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Факультет соціально-педагогічної та мистецької освіти

Кафедра початкової і спеціальної освіти

ПРОГРАМА
КОМПЛЕКСНИЙ ЕКЗАМЕН З ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання

Рівень вищої освіти: **другий (магістерський)**

Ступінь вищої освіти: **магістр**

Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність: **013 Початкова освіта**

Освітньо-професійна програма: **Початкова освіта. Інклюзивна освіта**

ЗАТВЕРДЖЕНО ДЕКАНОМ ФСПМО

 Н.В. Гузь

Запоріжжя – 2025 р.

Програма комплексного екзамену з інклюзивної освіти / Укладачі:
С.М. Дубяга, Ю.М. Шевченко, В.О. Кондратенко, К.А. Черкашина,
В.І. Дьоміна. Запоріжжя, МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2025. 21 с.

Затверджено на засіданні кафедри початкової і спеціальної освіти (протокол №11
від 22 січня 2025 року)

Затверджено Вченою радою факультету (протокол 6 від 24.01.2025 року)

Пояснювальна записка

На сучасному етапі розвитку освітньої системи в Україні активного впровадження набуває інтегрування дітей з порушеннями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір, що зумовлює суттєве оновлення змісту, організаційних форм і технологій навчання, виховання і розвитку цієї категорії дітей, забезпечення їм психолого-педагогічного та соціального супроводу в освітньому просторі загальноосвітніх навчальних закладів.

Інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір України є одним із напрямів гуманізації всієї системи освіти, що відповідає пріоритетам державної політики, окресленим у «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» та підтриманим низкою законодавчо-нормативних документів, серед яких Закон України «Про внесення змін до закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» (від 23 травня 2017 р.).

Поширення ідей інклюзії кардинально й незворотно змінюють освітній простір, відкриваючи широкі можливості для осіб з особливими потребами (як з порушеннями розвитку, меншин, обдарованих та ін.). Українська освіта вже увійшла в цей еволюційний етап впровадження інклюзивної практики, тож разом з іншими країнами постала перед проблемами періоду модернізації галузі.

Сучасний стан вітчизняної системи освіти осіб з особливими потребами характеризується як поступально-еволюційний, а водночас такий, що потребує суттєвої модернізації, зокрема, утвердження парадигми її розвитку на ґрунті синтезу науково-педагогічних знань, сучасних психолого-педагогічних концепцій та історичного досвіду (як вітчизняного так і зарубіжного).

Інклюзивна освіта понад 20 років є вибором для багатьох країн, включаючи Україну. Ґрунтова освітянська база важлива для будь-якого школяра. Освіта готує дітей з особливими потребами стати продуктивними членами суспільства. Зростає кількість учнів, які, відвідуючи школу, шукають можливості для продовження освіти. На сучасному етапі соціально-політичного розвитку України відкрилися нові перспективи змін у системі спеціальної освіти, пов'язані з новим ставленням до дітей з особливими потребами, з вирішенням питань щодо їх соціалізації та інтеграції в суспільство.

Але інклюзивна освіта потребує змін на всіх рівнях освіти, оскільки це особлива система навчання, яка охоплює різноманітний учнів і диференціює освітній процес, зважаючи на потреби дітей усіх груп та категорій.

Складання комплексного екзамену з основ інклюзивної освіти здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта – завершальний етап у підготовці здобувачів вищої освіти. Іспит є системою запитань та завдань, які дають можливість оцінити готовність випускників до професійної діяльності

Програму випускного іспиту розроблено з урахуванням теоретичних знань та практичних вмінь майбутніх фахівців початкової освіти. Вона має не

тільки забезпечити єдність вимог і необхідний рівень проведення державного іспиту, а й допомогти здобувачам зосередити увагу на повторенні та систематизації раніше вивченого матеріалу з найважливіших питань, що винесені на екзамен.

Основна мета вивчення освітніх компонент інклюзивної освіти — підготовка кваліфікованих фахівців: учителів початкової школи в інклюзивних класах, асистентів учителя.

Завданням комплексного екзамену є:

- перевірка рівня професійно-педагогічної готовності здобувачів вищої освіти до виконання своїх професійних обов'язків;
- оволодіння основами роботи з дітьми з особливими потребами в освітньому середовищі;
- формування загальних і фахових компетентностей;
- формування професійно-педагогічної позиції, потреби у самовдосконаленні;
- формування освіченої, творчої особистості майбутнього педагога, асистента вчителя, здатного створити комфортне середовище в закладі загальної середньої освіти.

Компетентності (за освітньою програмою)

Загальні компетентності

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК 4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово у професійній діяльності.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 9. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 10. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Фахові компетентності

ФК 4. Здатність здійснювати навчання та виховання учнів відповідно до психолого-педагогічних закономірностей і принципів організації сучасного освітнього простору (в т.ч. інклюзивного простору)

ФК 11. Здатність до моделювання освітньо-виховного процесу у загальноосвітньому навчальному закладі, методів планування освітньо-виховного процесу у ЗЗСО (в т.ч. інклюзивного середовища).

ФК 14. Здатність застосовувати знання при вирішенні складних задач і проблем у процесі навчання або у професійній діяльності, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій.

ФК 15. Здатність до моделювання уроків за різними навчальними технологіями, використання сучасних методів і методичних прийомів навчання на уроках у початкових класах.

ФК 18. Здатність планувати, аналізувати і проводити освітньо-виховну діяльність, спрямовану на розвиток особистості в закладах загальної середньої освіти.

ФК 20. Здатність ефективно працювати в умовах інклюзивного навчання в початковій школі.

Програмні результати навчання (за освітньою програмою)

ПРН 2. Грамотно висловлюватися в усній та писемній формі, використовувати мову професійного спілкування, пояснювати й характеризувати факти і явища державною мовою.

ПРН 4. Створювати здоров'язбережувальне освітнє середовище (в т. ч. в інклюзивному класі), зорієнтоване на особистісний, творчий і духовний розвиток учнів, з дотриманням правил забезпечення безпеки учнів.

ПРН 5. Впроваджувати прийоми мотивації, самомотивації на шляху до досягнення спільної мети, виявляти вміння адаптувати свою поведінку до прийняття системи цінностей іншого в умовах інклюзивного середовища.

ПРН 6. Бути творчою та креативною особистістю, підвищувати рівень педагогічної культури.

ПРН 8. Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички в професійно-педагогічній діяльності.

ПРН 9. Демонструвати вміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

ПРН 12. Володіти новими інноваційними технологіями у професійній сфері, користуватися сучасними педагогічними технологіями при підготовці і проведенні уроків у початковій школі, у т.ч. в інклюзивному класі.

ПРН 14. Проектувати програми спільної діяльності учня й учителя на уроках у початковій школі в умовах упровадження нових педагогічних технологій (в т.ч. в інклюзивному класі).

ПРН 17. Здатність до організації освітнього процесу з використанням сучасних методик та педагогічних технологій інклюзивної освіти.

Здобувачі вищої освіти повинні знати:

- специфіку освітніх компонент, їх роль в системі інклюзивної освіти;
- історію розвитку зарубіжної та вітчизняної інклюзивної освіти;
- умови психолого-педагогічного супроводу дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах інклюзивної школи;
- основні принципи діяльності інклюзивної школи;
- особливості інклюзивного навчання в початковій школі;
- систему оцінювання в інклюзивному класі;
- сутність процесів адаптації та модифікації навчального середовища, явища, процесу, результату тощо;
- специфіку роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Здобувачі вищої освіти повинні вміти:

- складати плани-конспекти уроків, враховуючи особливості дітей з ООП;
- застосовувати знання та вміння, отримані в ЗВО, у своїй професійній діяльності;
- встановлювати контакт з дітьми класу;
- бути толерантними до всіх учнів, попереджати конфлікти, знаходити найефективніші шляхи вирішення проблем;
- створювати у класі «ситуацію успіху», атмосферу взаємодопомоги, довіри, співпраці, поважати гідність кожної дитини;
- реалізовувати принцип диференційованого підходу;
- упроваджувати інтерактивні технології навчання у роботу з дітьми з ООП.

Критерії оцінювання

Здобувач вищої освіти повинен продемонструвати володіння професійними компетенціями у практичній, науково-дослідній, організаційно-управлінській діяльності; повинен надати інтегративну відповідь, актуалізувати знання, отримані при вивченні різних освітніх компонентів, а також показати вміння у вирішенні практичних завдань в галузі інклюзивної освіти.

Програма комплексного екзамену з основ інклюзивної освіти складає змістосвітніх компонентів ОП Початкова освіти. Інклюзивна освіта.

В ході екзамену здобувачі мають показати рівень сформованості категоріально-понятійного апарату з інклюзії, рівень володіння теоретичними знаннями, сформованими загальними та фаховими компетентностями у процесі вивчення базових освітніх компонентів.

Викладачами кафедри початкової освіти підготовлено теоретичні питання та практичні завдання на основі програми комплексного екзамену з основ інклюзивної освіти, які охоплюють основний зміст компонент. Запропоновані завдання кожного білету містять три питання на компетентнісній основі, спрямованих на перевірку рівня професійних знань та фахових умінь та одне завдання практичного характеру (практико-орієнтоване завдання).

Для визначення рівня досягнень здобувачів вищої освіти бали виставляються з розрахунку таких показників: по 25 балів за відповіді на теоретичні питання та 25 балів за виконання практичного завдання.

1-5 балів ставиться, якщо відповідь фрагментарна на рівні елементарного відтворення окремих фактів, об'єктів; з грубими помилками, відсутнє розуміння основної суті питання, узагальнення.

6-10 балів ставиться за відповідь, в якій у відповіді відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; студент у цілому володіє суттю питання, виявляє знання навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки але іноді припускається грубих помилок.

11-15 балів ставиться за відповідь, з якої видно оволодіння загальним понятійним апаратом, орієнтування в теоретичному матеріалі навчального

предмета, але при розкритті основних питань допускаються суттєві помилки: немає визначень, правил, відсутні приклади на підтвердження викладеної теорії або відповідь неповна, нелогічна.

16-20 балів ставиться за розкриття основних питань, де відтворюється значна частина навчального матеріалу, але не скрізь наводяться приклади до них, має місце деяка їх необґрунтованість; матеріал викладено в певній логічній послідовності, що говорить про вільне володіння лекційним і практичним матеріалом, але при цьому виявлено дві-три несуттєві помилки; можлива присутність деяких недоліків у вигляді технічних помилок та описок.

20-25 балів виставляється, якщо основні питання розкриті на високому теоретичному і практичному рівнях та у повному обсязі, видно орієнтування в матеріалі, наводяться приклади; якість відповідей свідчить про вільне володіння матеріалом лекційних і практичних занять, а також про ознайомлення з додатковим матеріалом з навчальної дисципліни; є особиста точка зору, аргументована і підкріплена науковими теоріями; можлива присутність деяких недоліків у вигляді описок.

Градація оцінок за національною шкалою наступна: «відмінно» – 100-90 балів; «добре» – 89-74 бали; «задовільно» – 73-60 балів; «незадовільно» – нижче 60 балів. Така градація дає можливість об'єктивно оцінити відповідь студентів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Програми освітніх компонент, які виносяться на комплексний екзамен з інклюзивної освіти

ПСИХОФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Тема 1. Загальні питання психофізичного розвитку осіб з особливими потребами.

Предмет і завдання спеціальної психології. Методи та принципи дослідження у спеціальній психології. Поняття «дитина з порушеннями психофізичного розвитку». Класифікація порушень психофізичного розвитку. Складові спеціальної психології. Порушення розвитку та його структура. Структура порушення при різних дизонтогеніях. Загальні та специфічні закономірності розвитку особи з психофізичними порушеннями. Специфічні закономірності розвитку при різних дизонтогеніях. Чинники психічного розвитку дитини та параметри дизонтогенезу. Основні категорії спеціальної психології 8. 3 історії становлення спеціальної психології.

Тема 2. Психофізичні особливості розвитку учнів з інтелектуальними порушеннями. Характеристика інтелектуальних порушень. Особливості розвивально-корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями. Участь психолога у корекційно-розвивальній роботі спеціальної школи.

Тема 3. Особливості психофізичного розвитку осіб з порушенням слуху. Причини порушення слуху, їх діагностика в медичній реабілітації. Психологічні особливості осіб з порушеннями слуху та їх класифікація

Тема 4. Психофізичні особливості розвитку особистості при тяжких порушеннях мовлення. Анатомо-фізіологічні механізми мовлення і основні закономірності його розвитку у дитини. Клініко-педагогічна та психолого-педагогічна класифікації мовленнєвих порушень (загальна характеристика). Особливості пізнавальної діяльності дітей із порушеннями мовлення.

Тема 5. Психофізичні особливості розвитку особистості при порушення рухової сфери. Діти з порушеннями опорно-рухового апарату та моторного розвитку. Дитячий церебральний параліч (ДЦП), його основні прояви. Корекційна робота при ДЦП.

Тема 6. Загальна характеристика дітей з ЗПР. Особливості розвитку психічних процесів. Особливості особистості дітей з затримкою психічного розвитку 3. Особливості розвитку особистості молодшого школяра із затримкою психічного розвитку. Діагностика затримки психічного розвитку. Методи дослідження дітей з затримкою психічного розвитку. Особливості корекційної роботи з дітьми, які мають затримку психічного розвитку. Принципи корекційної роботи.

Тема 7. Діти з синдромом аутизму й аутистичних рис особистості. Особиста аутистична психічна реальність та її феноменологія. Психологічна корекція і розвиток особистості як чинники соціальної адаптації та інтеграції аутичних дітей. Спеціальне навчання й виховання – стратегія і тактика подолання аутистичних розладів у дітей. Сутність професійної діяльності спеціального (практичного психолога) та корекційного педагогів у роботі з

аутичними дітьми. Особливості сімейного виховання аутичних дітей. Особистісні напрямки розвитку дітей зі спектром аутистичних порушень: сучасні українські реалії.

Тема 8. Комплексні порушення психофізичного розвитку дітей. Класифікація комплексних порушень психофізичного розвитку дітей. Специфічні особливості психофізичного розвитку дітей з комплексними порушеннями опорно-рухового апарату, інтелекту та зору.

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНЕ ВИКЛАДАННЯ ТА СТАНДАРТИЗОВАНЕ ОЦІНЮВАННЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ

Тема 1. Основи диференційованого викладання.

Диференційоване викладання: з історії проблеми; обґрунтування підходів до викладання; індивідуалізоване та особистісно орієнтоване навчання, особливості традиційного навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку; концепція диференційованого викладання; основні поняття та понятійно-термінологічний апарат. Диференційоване викладання як засіб задоволення особливих освітніх потреб всіх учнів. Наукові дослідження проблеми диференційованого викладання

Тема 2. Етапи планування диференційованого викладання.

Планування диференційованого викладання: роль вчителя та його взаємодія з командою фахівців, батьками. Особливості організації навчального середовища та його вплив на учнів. Аналіз навчального плану та індивідуальних особливостей учнів. Планування уроків на основі науково обґрунтованих методів; набір ефективних методів навчання учнів з особливими потребами. Технологія реалізації диференційованого викладання у щоденній практиці вчителя. Індикатори якості викладання та вдосконалення практики на основі фактичної інформації.

Тема 3. Технології диференційованого викладання – адаптації та модифікації змісту, процесу, продукту, середовища. Основні чинники диференційованого викладання, які обумовлюють ефективність уроку. Диференціації змісту, процесу, кінцевого продукту (результату) та середовища. Застосування адаптації та модифікації (матеріалів та ресурсів; форм і методів викладання; завдань та оцінки). Втілення підходів диференційованого викладання: варіювання вимог щодо виконання завдань учнями (обсяг, рівень складності, час і спосіб виконання, форма і спосіб демонстрації виконаного тощо). Урахування індивідуальних відмінностей учнів під час вибору підходів у викладанні.

Тема 4. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з різними типами порушень психофізичного розвитку. Критерії оцінювання навчальних досягнень і навчально-пізнавальна діяльність учнів з особливими освітніми потребами.

Тема 5. Особливості безбального оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами у першому класі. Готовність до шкільного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Безбальне оцінювання: сутність, вимоги, прийоми. Самоконтроль у навчальній діяльності дитини з

особливими освітніми потребами: сутність, умови і прийоми формування.

Тема 6. Технологія портфоліо, як один із методів оцінювання учнів з ООП в умовах інклюзивного навчання. Тестування у навчанні дітей з ООП Технологія якісного оцінювання навчальних досягнень – портфоліо. Вимоги до укладання портфоліо. Типи портфоліо. Облікове портфоліо вчителя інклюзивного класу початкової школи (мета, завдання, розділи). Портфоліо учня інклюзивного класу початкової школи (мета, завдання, розділи). Портфоліо учня основної школи (мета, завдання, розділи). Практика складання портфоліо. Педагогічна сутність тестування. Типи тестування: вхідне, поточне, тематичне. Зовнішнє незалежне оцінювання. Застереження щодо застосування тестів.

Тема 7. Критерії оцінювання учнів з психофізичними порушеннями в закладах загальної середньої освіти. Мовно-літературна освітня галузь Критерії оцінювання навчальних досягнень з предметів інваріантної частини навчального плану (українська мова, читання).

Тема 8. Критерії оцінювання учнів з психофізичними порушеннями в закладах загальної середньої освіти. Математична освітня галузь Критерії оцінювання навчальних досягнень з предметів інваріантної частини навчального плану (математика).

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА

Тема 1. Концептуальні засади інклюзивної освіти в Україні. Інклюзивна освіта: основні принципи, переваги, існуючі виклики. Інклюзивна освіта. Поняття та основні принципи. Ключові елементи інклюзивної освіти. Переваги інклюзивної освіти. Методологічна основа інклюзивної освіти. Концептуальні засади процесу інклюзії в умовах загальної освіти. Загальна характеристика моделей інклюзивної освіти дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку. Діти, що потребують корекції психофізичного розвитку, як суб'єкти інклюзивної освіти. Вплив інклюзивної освіти на розвиток та соціалізацію вихованців, які потребують корекції психофізичного розвитку.

Тема 2. Законодавча база інклюзивної освіти. Законодавче та нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти. Міжнародне законодавство у галузі інклюзивної освіти. Нормативно-правова база щодо організації інклюзивної освіти у навчальних закладах України.

Тема 3. Історія розвитку інклюзивної освіти. Історія розвитку інклюзивної освіти. Виникнення і розвиток інклюзивної освіти та навчання Становлення сучасної інклюзивної освіти в світі.

Тема 4. Створення інклюзивного середовища в сучасних навчальних закладах. Створення інклюзивного освітнього середовища в сучасних навчальних закладах. Проблема навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами та шляхи її вирішення. Необхідні умови формування інклюзивного середовища. Впровадження інклюзивної освіти Поняття «універсальний дизайн» та його стратегії.

Тема 5. Організація інклюзивної класної кімнати. Організація інклюзивної класної кімнати в умовах концепції НУШ. Поняття «Інклюзивне

освітнє середовище» та його мета. Основні компоненти інклюзивного освітнього середовища. Ресурсна кімната. Облаштування зон ресурсної кімнати. Організація фізичного простору в інклюзивному класі. Схеми розміщення парт. Традиційна схема розміщення парт. Групи з однаковим рівнем успішності. Різноманітні групи. Індивідуальні навчальні місця. Комбінування підходів. Організаційні аспекти реалізації навчального процесу.

Тема 6. Особливості організації корекційно-розвивального середовища. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання. Корекційно-розвивальна робота та її значення у процесі навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку

Тема 7. Професійне співробітництво в навчальному закладі. Співробітництво та основні принципи командного підходу. Професійне співробітництво як одна з основних умов ефективного інклюзивного навчання і виховання дітей з психофізичними порушеннями. Методи навчання у співпраці. Кооперативне навчання. Оптимізація навчальної співпраці у групах. Взаємна підтримка у навчанні. Місце вчителя у структурі професійного співробітництва в навчальному закладі з інклюзивною формою навчання. Професійне співробітництво як сучасна тенденція організації освітнього процесу. Психолого-педагогічні особливості професійного співробітництва. Організація професійного співробітництва в інклюзивній школі. Організація діяльності міждисциплінарної команди спеціалістів. Специфіка співробітництва різних фахівців в інклюзивній школі.

ТЕХНОЛОГІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Тема 1. Технології навчання в інклюзивному освітньому середовищі.

Інновації в освітній діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами. Пріоритетними напрямками впровадження інноваційних технологій у навчання дітей з особливими потребами. Класифікація технологій в інклюзивній освіті. Етапи впровадження технологій інклюзивного навчання.

Тема 2. Технології індивідуалізації освітнього процесу.

Поняття технології індивідуалізації освітнього процесу. Особистісно-орієнтоване навчання в інклюзивній освіті. Теорія множинного інтелекту.

Тема 3. Диференційоване викладання в класі з інклюзивним навчанням.

Диференційоване викладання: витоки і сутність. Принципи використання різноманітних форм організації навчального процесу. Диференціація процесу. Диференціація продукту (результату навчання). Диференційоване викладання за стандартизованим курикулумом.

Тема 4. Традиційне інтенсивне навчання для дітей з ООП.

Базові елементи традиційного інтенсивного навчання. Форми організації процесу навчання в інклюзивній школі. Класифікація форм організації навчання.

Тема 5. Технологія інтерактивного навчання в початковій школі для дітей з ООП.

Інтерактивне навчання. Класифікація інтерактивних методів навчання.

Кооперативне навчання. Інтерактивні методи навчання в ЗЗСО. Інтерактивні технології навчання у початковій школі.

Тема 6. Проблемне навчання в інклюзивному класі. Сутність проектного навчання.

Тема 7. Проектне навчання в інклюзивному класі.

Сутність проектного навчання. Види проектів. Участь дітей з особливими освітніми потребами в шкільних проектах.

Тема 8. Технології спільного викладання в інклюзивному класі.

Сутність спільного викладання. Основні моделі спільного викладання. Основні моделі спільного викладання. Методика проведення уроку за технологією спільного викладання в інклюзивному класі.

Тема 9. Технології подолання навчальних і поведінкових труднощів.

Технології спеціальної педагогіки. Технології нейропсихологічного підходу. Тема 10. Технології адаптації освітнього середовища.

Структура освітнього середовища. Структура освітнього середовища. Сутність процесів адаптації та модифікації для ефективності навчання учнів з особливими освітніми потребами. Види адаптації і пристосувань для дітей з особливими освітніми потребами.

Тема 11. Здоров'язбережувальні технології для «особливих дітей».

Методика проведення дихальної гімнастики. Методика проведення звукової гімнастики. Методика проведення пальчикової гімнастики. Методика проведення фізкультхвилинок. Особливості рухової терапії дітям з особливими освітніми потребами.

Тема 12. Інформаційно-комунікаційні технології підтримки інклюзивного навчання в початковій школі.

Особливості здобуття освіти дитиною з особливими освітніми потребами, вадами у стані здоров'я та інвалідністю в умовах інклюзивного навчання. Вимоги до використання інформаційних технологій в роботі з дітьми з особливими потребами. Соціальні мережі як засіб підтримки освітнього процесу та соціально-педагогічної роботи з учнями, які мають функціональні обмеження. Комп'ютерні ігри як засіб навчання дітей з особливими потребами.

Тема 13. Засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання дітей з особливим освітніми потребами.

Засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання дітей з порушеннями слуху. Засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання дітей з порушеннями зору. Засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання дітей з ДЦП. Засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання дітей з порушеннями слуху.

ПЕДАГОГІЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ

Тема 1. Вступ. Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку вчителя. Характеристика і генезис розвитку поняття «педагогічна деонтологія». Цілі та завдання педагогічної деонтології як науки про професійну поведінку вчителя. Об'єкт і предмет педагогічної деонтології (дослідження сукупності формалізованих і неформалізованих норм професійної поведінки та діяльності вчителя). Вимоги до професійної поведінки сучасного

вчителя і зміна їх у процесі історичного розвитку суспільства і школи. Особливості нормативно-рольових функцій педагогічної професії. Специфіка педагогічної діяльності (з урахуванням предметної спеціалізації). Проблеми морального розвитку особистості у працях Л. Колберга та Е. Фрома.

Тема 2. Передумови та сутність педагогічної деонтології Етико-філософська передумова у процесі розвитку суспільства для збереження цілісності певних соціальних груп. Соціально-історична передумова про виникнення й існування донині протиріч між вимогами, що пред'являються до особистості вчителя і реальним їх виконанням в різних суспільно-економічних формаціях. Соціально-психологічна передумова як необхідність здійснення санації спілкування педагога з вихованцями, тобто дотримання психогігієни спілкування, і соціального контролю над його діями і вчинками.

Тема 3. Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя Педагогічна етика як галузь професійної етики. Сутність та функції педагогічної етики як системи моральних вимог до особистості вчителя. Взаємозв'язок педагогічної етики з поняттями «мораль», «духовність», «педагогічна культура». Феномен педагогічної етики. Філософські основи педагогічної етики. «Золоте» правило моралі. Педагогічний потенціал релігійних цінностей і заповідей. Генезис розвитку етико-педагогічних ідей у працях вітчизняних та зарубіжних учених. Етичні погляди педагогів-гуманістів: Я.Корчака, К.Ушинського, В.Сухомлинського, С.Русової та інших. Основні категорії педагогічної етики: любов до дітей, повага їх гідності, педагогічна справедливість, педагогічний обов'язок, професійна честь і совість, педагогічний авторитет тощо. Характеристика принципів педагогічної етики. Поняття «педагогічний такт» і його значення в діяльності вчителя. Педагогічна толерантність.

Тема 4. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя Професійні норми як історично встановлені стандарти професійної поведінки і діяльності. Гуманізм як нормативна основа педагогічної професії. Загальні, часткові та рамкові норми, норми-ідеали. Структура рамкових норм: норми-заборони, норми-права, норми-обов'язки. Конкретно-історичний характер розвитку норм професійної поведінки вчителя. Зміст основних нормативних вимог до вчителя та їх характеристика: любов до дітей, повага до людської гідності, відповідальність, чесність, толерантність тощо. Аналіз існуючих кодексів професійної етики вчителя в Україні та за її межами: позитивні і негативні аспекти. В.Сухомлинський про 10 педагогічних табу. Їх характеристика.

Тема 5. Роль педагогічної етики вчителя у реалізації основних прав і свобод дитини Закріплення формалізованих норм професійної поведінки вчителя в основних нормативно-правових документах, які регламентують діяльність сфери освіти: «Закон про освіту» (1996), закони прямої дії «Про загальну середню освіту» (1999), «Державний стандарт початкової загальної освіти» (2011) «Про позашкільну освіту» (2000) та ін. Захист прав дитини в Україні. Нормативно-правові документи про права дитини і місце педагогічної етики вчителя у їх виконанні. Декларація прав дитини (1959 р.) і Конвенція ООН

про права дитини (1989 р.) як нормативно-правова основа життєдіяльності школяра. Основні права дитини: виживання, розвиток, повага гідності особистості, захист, забезпечення активної участі в суспільному житті, створення належних умов для навчання і вихованім та ін. Юридична відповідальність педагога за дії, які суперечать нормам професійної етики. Міра правової відповідальності.

Особливості професійної етики вчителя початкових класів у різних сферах його суб'єктно-суб'єктних взаємин. Характеристика основних сфер діяльності вчителя (діти, їх батьки, педагогічна діяльність, власне «Я», колеги й адміністрація) та етико-нормативні особливості його поведінки. Педагогічна етика вчителя в контексті вікових і психологічних особливостей школярів. Цінності і мотиви педагогічної діяльності, їх вплив на формування етичної центрації педагогічної дії. Особливості сприйняття учня з позиції «він інший», «він маленька особистість, що розвивається», «ми взаємодіємо як рівні» та ін. Зміст педагогічної етики у процесі реалізації ним основних навчально-виховних завдань. Етикет у професійній культурі вчителя, його основні норми і принципи.

Тема 6. Сутність деонтологічної готовності педагога Формування готовності педагога до виконання професійної діяльності. Підготовка педагогічних кадрів, де головна роль відводиться формуванню готовності педагога до виконання професійної діяльності. Визначення у психолого-педагогічній літературі поняття «готовність до педагогічної діяльності» («професійна готовність педагога») вченими Н.Нікітіною, Н.Кислинсько, Д.Узнадзе, М.Дьяченко, Л.Кандилович, Н.Хмель, Л.Заніною, Н.Меньшиковим, В.Сластьоніним та ін. Дослідження проблем професійної готовності педагога в різних напрямках. Деонтологічна готовність вчителя – одна з основних умов ефективності навчально-виховного процесу. Формування деонтологічних свідомості.

Тема 7. Структура деонтологічної готовності майбутніх педагогів Формування деонтологічної готовності майбутніх педагогів. Мотиви педагогічної діяльності. Інтерес як специфічна пізнавальна спрямованість особистості. Педагогічні цінності як орієнтир і стимул соціальної і професійної активності майбутнього педагога. Емоційно-вольовий компонент деонтологічної готовності. Змістовно-операційний компонент деонтологічної готовності

Тема 8. Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно з нормами педагогічної етики Класифікація методів індивідуальної педагогічної взаємодії. методи формування свідомості особистості як етична бесіда, діалог, диспут, приклад. методи організації діяльності учнів: педагогічна вимога, громадська думка, вправи і привчання, прогнозування, створення виховних ситуацій. Методи стимулювання оцінки та самооцінки. Технологія використання прийомів індивідуальної педагогічної взаємодії в найбільш типових ситуаціях шкільного життя. Методи стимулювання оцінки та самооцінки. Індивідуальна педагогічна бесіда. Етапи проведення бесіди. Методика контактної взаємодії. Основні принципи бесіди. Алгоритм

розв'язування морального конфлікту за допомогою прийомів індивідуальної педагогічної взаємодії. Алгоритм аналізу педагогічної ситуації. Шляхи вирішення трудових конфліктів. Основні структури внутрішнього світу особистості, які вступають у конфлікт. Основні види внутрішнього конфлікту. Основні причини виникнення конфліктів. Способи управління конфліктною ситуацією. Фактори виникнення стресових ситуацій в колективі.

Тема 9. Способи діагностики та шляхи розвитку педагогічної етики майбутнього вчителя Діагностика рівнів сформованості морально-ціннісних стосунків викладачів і студентів у навчально-виховному процесі. Особливості формування педагогічної етики вчителя Пріоритетні стратегії етичного самовдосконалення. Рефлексивний аналіз вчителем своєї діяльності як спосіб самодіагностики. Роль емоцій і почуттів у діяльності вчителя та їх корегування. Умови оволодіння педагогічним тактом. Використання тестових методик з метою виявлення рівнів моральної культури педагогів. Шляхи і форми професійно-етичного самовдосконалення вчителя.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Азін В.О., Байда Л.Ю., Грибальський Я.В., Красюкова-Еннс О.В. Доступність та універсальний дизайн : навч.-метод. посіб./ за заг. ред. Байди Л.Ю., Красюкової Еннс О.В. К., 2013. 128с
2. Базима Н.В., Качуровська О.Б., Коломієць Ю.В., Мартиненко І.В. Дитина з труднощами в навчанні в інклюзивному класі: Навчально-методичний посібник. Київ: ДІА, 2019. 148 с.
3. Бондар В.І., Ільченко А.М. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтесорі : навчальний посібник. Полтава : РВВ ПДАА, 2009. 252 с.
4. Будник О.Б. Інклюзивна освіта: навчальний посібник [для студентів спеціальності «Початкова освіта»] / О.Б.Будник. Івано-Франківськ: ПП Бойчук А.Б., 2015. 152 с.
5. Вайнола Р.Х., Хлєстова С.С. Деонтологічна культура [Текст] : навч.-метод. посіб. для студ. мед. та пед. вищ.навч. закл.; Вінниц. нац. мед. унт ім. М.І.Пирогова, Каф. суспіл. дисциплін. Вінниця : ДКФ, 2010. 60 с.
6. Войтко В.В. Психолого-педагогічний супровід дітей з затримкою психічного розвитку: навчально-методичний посібник. Кропивницький : КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2017. 48 с.
7. Вступ до абілітації та реабілітації дітей з обмеженнями життєдіяльності : навчально-методичний посібник. К. : ГЕРБ, 2007. 288 с.
8. Данілавічюте Е.А., Литовченко С.В., Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. За загальною редакцією А.А.Колупаєвої. К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. 360 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
9. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття) // Освіта. 1993. № 44-46.
10. Дмитренко К.А. Працюємо з «особливою» дитиною у «звичайній» школі / К.А.Дмитренко, М.В.Коновалова, О.П.Семиволос. Харків: ВГ «Основа», 2018. 120 с.: табл., схеми, рис. (Серія «Нові формати освіти»).
11. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі : практ. посіб. / [Тім Лорман, Джоан Деппелер, Девід Харві]; пер. з англ. Київ : СПД-ФО Парашин І.С., 2010. 296 с.
12. Інклюзивне навчання дітей з порушеннями психофізичного С13 розвитку. Навчально-методичний посібник / Н.В.Савінова, М.І.Берегова, Д.М.Борулько. Миколаїв: видавець Торубара В.В., 2020. 114 с.
13. Кобильченко В., Омельченко І. Спеціальна психологія. Київ: Академія. 2020. 224 с.
14. Ковальова, А.В. Нейрофізіологія, фізіологія вищої нервової діяльності та сенсорних систем. М.: Юрайт, 2016. 366 с.
15. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ: «Самміт- Книга», 2009. 272 с.
16. Колупаєва А.А. Педагогічні технології інклюзивного навчання / А.А.Колупаєва, О.М.Тараненко. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018.

160 с. (Інклюзивна освіта).

17. Колупаєва А.А. Путівник для педагогів та батьків дітей з особливими потребами. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка / А.А.Колупаєва, О.М.Тараненко. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 112 с. (Інклюзивна освіта).

18. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Харків: Ранок, ВГ «Кенгуру», 2018. 160 с.

19. Критерії оцінювання досягнень учнів початкових класів з особливими освітніми потребами, які навчаються у загальноосвітніх школах в умовах інклюзії. Довідник науково-дослідницької лабораторії інклюзивної освіти / Упорядн.: Савчук Л.О., Юхимець І.В., Яценюк Л.І. Рівне: РОІППО, 2012. 330 с.

20. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку. Навч.-методичний посібник / авт.: О.В.Чеботарьова, Г.О.Блеч, І.В.Гладченко, С.В.Трикоз, І.В.Бобренко та ін.: За ред.: О.В.Чеботарьової, І.В.Гладченко. К., ІСП НАПН України, 2017. 81 с.

21. Луговий В.І., Таланова Ж.В. Міжнародна й національні стандартні класифікації освіти: концепція і реалізація. Педагогіка і психологія. Вісн. НАПН України : наук.-теорет. та інформ. журн. Нац. акад. пед. наук України. 2013. №1. С. 15–25.

22. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту : монографія. Кам'янець-Подільський : Абетка НОВА, 2007. 304 с.

23. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник / за заг. ред. Колупаєвої А.А. Київ : «А. С. К.», 2012. 308 с.

24. Павлова О.Г., Пилипенко Н.В. Професійно-етична модель особистості сучасного вчителя початкових класів. Інноваційна педагогіка. Випуск 32. Т. 1. 2021. 143-145.

25. Педагогічна деонтологія : навч.-метод. посіб. [рец.: М.Б.Євтух, Л.М.Ващенко] ; Київ. міськ.пед. ун-т ім. Б. Д. Грінченка. К. : [б. в.], 2008. 96 с.

26. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна»», 2019. 300 с.

27. Сак Т.В. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: навч. курс та наук. метод. посіб. / Т.В.Сак. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. 168 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).

28. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. Частина 2: Навчання і виховання дітей. 224 с.

29. Спеціальна психологія. У питаннях і відповідях: навчальний посібник / укл. О.В.Чепка. Умань: ВПЦ «Візаві», 2016 104 с.

30. Тараненко О.М., Найда Ю.М. Диференційоване викладання в інклюзивному класі: Навчально-методичний посібник. / За загальною редакцією Колупаєвої А.А. Київ: Видавнича група «АТОПОЛ», 2012. 120 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).

31. Тім Лорман, Джоан Деппелер, Девід Харві Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практичний посібник. Пер. з англ. К.: СПД-ФО Парашин І.С. 2010. 296 с.

32. Шевченко Ю.М. Педагогічна деонтологія : навч.-метод. посіб. [для студ. Спеціальності «Початкова освіта»]. 2-ге вид. Мелітополь. 2023. 130 с.

33. Шульженко Д.І. Аутизм – не вирок: Науково-методичне видання. Львів: Ковалія. 2010. 224 с.

34. Як зробити школу інклюзивною. Досвід проектної діяльності: Методичний посібник. Канадсько-український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні». Уклад. С.Єфімова. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2012. 152 с.

35. Sailor Williard, Skrtic Thomas. American education in the postmodern era. Integrating school restructuring and special education reform. Orlando, 1995. Pp.214–236.

Додаткова:

1. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку: навч. посіб. К. : Академвидав, 2012. 256 с.

2. Блощинська В.А. Етика. Практикум: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 248 с.

3. Бобир О. Етикет учителя: Навчально-методичний посібник. К.: Ленвіт. 2004. 192 с.

4. Васильєва М.П. Теорія педагогічної деонтології. Х.: Нове слово. 216с.

5. Васянович Г. Педагогічна етика : Навч.-метод. посіб. для викл. і студ. вищ. навч. закл.; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України, Львів. наук.-практ.центр, Львів. держ. фін. акад. Л. : Норма, 2005. 343 с.

6. Головчиц Л.А. До проблеми термінології: «складні, множинні, комплексні...» порушення розвитку. Дефектологія. Науковометодичний журнал. 2011. №3. С. 3-11.

7. Євтух М.Б. Проблема особистості вчителя в історії дореволюційної педагогіки в Україні. Проблема особистості вчителя та його фахової підготовки. К.: ІСДО, 1994. С. 13-24.

8. Жебровський Б.М. Замість передмови. Професійна етика вчителя: час і вимоги / за заг. ред. Б.М.Жебровського, Л.М.Ващенко. К. : Науковий світ. 2000. С. 4–5.

9. Законодавство України про освіту: Збірник законів. К.: Парламентське вид-во. 2002. 159 с.

10. Золотухіна С.Т. Особливості змісту педагогічної підготовки майбутніх вчителів у спадщині С.І.Миропольського. Актуальні проблеми дидактики середньої та вищої школи. Харків, 1996. С.77-81.

11. Зязюн І.А. Гуманістична стратегічна теорія і практика навчальною процесу: Спец, випуск. Рідна школа. 2000. № 8.

12. Колупаєва А.А. Інклюзивне навчання: вибір батьків / А.А.Колупаєва, Л.М.Наконечна. Харків: Видавництво «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 56с.

(Інклюзивне навчання за нозологіями).

13. Комарова І. Культура педагогічного спілкування вчителя. Шлях освіти. 2001. №1. С. 31-34.

14. Кондрашова Л.В. Морально-психологічна готовність здобувача до вчительської діяльності. К. : Вища школа, 1987. 54 с.

15. Концепція національного виховання // Освіта. 1994. 26 жовтня.

16. Лист МОН від 10.01.2017 № 1/9-2 «Про сучасні підходи до навчально-виховного процесу учнів з особливими освітніми потребами».

17. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник / Харк.держ.пед.ун-т ім. Г.С.Сковороди. 2-е вид., випр. і доп. Харків: ОВС, 2002. 400 с.

18. Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина ХІХХХ ст.): Хрестоматія / У поряд.: Л.Д. Березовська та ін. К.: Наук, світ, 2003. 418 с.

19. Мартиненко СМ.. Хоружа Л.Л. Загальна педагогіка. К.: МАУП. 2002. 169 с.

20. Мільто Л.О. Методика розв'язування педагогічних задач: Навч. посібник. 2-ге вид., переробл. і доп. Харків: Ранок-НТ, 2004. 152 с.

21. Мільто Л.О. Теорія і технологія розв'язання педагогічних задач: навч. посіб. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 156 с.

22. Олексюк О.М. Нормативно-регулятивні механізми духовного розвитку особистості. Педагогіка толерантності. 1999. С.85-87.

23. Професійна етика вчителя: час і вимоги / За заг.ред. Б.М.Жебровського. К., 2000.

24. Сбруєва А.А., Рисіна М.Ю. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: Навчальний посібник для студентів виш. навч. пед. закладів. Суми, 2000. 208 с.

25. Синиця І.О. Педагогічний такт і майстерність учителя. К.: Рад.школа, 1981. 319 с.

26. Синьов В.М., Матвєєва М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталості дитини : підручник. К. : Знання, 2008. 359 с.

27. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості. Підручник. К.: Міленіум, 2006. 344 с.

28. Скрипченко Н.Ф. Формування понять етики і моралі. Педагогіка і психологія. 1995. №2. С.55.

29. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. К.: Радянська школа. 1981. 382 с.

30. Федорович А.В. Етика педагога як змістова основа його моральної компетентності. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2021 р., № 74, Т. 1. 149-153.

31. Хаггет А.Дж., Стиннет Т.М. Профессиональные проблемы учителей. Нью-Йорк, 1956. 258 с.

32. Хоружа Л.Л. Гуманний вчитель: утопія чи реальність. Директор школи: науково-методичний журнал. 2002. №2. С.42-48.

33. Хоружа Л.Л. Деонтологічні основи педагогічної професії. Роль

педагогічної етики у професійній підготовці сучасного вчителя : матеріали Всеукр. наук.-метод. конф. / Київ. міськ. пед. ун-т ім. Б.Д.Грінченка ; [редкол.: В.О.Огнев'юк, Л.Л.Хоружа та ін.]. К.: 2008. С. 16–18.

34. Хоружа Л.Л. Етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика. К. : Преса України, 2003. 320 с

35. Хоружа Л.Л. Педагогічна деонтологія : навч.-метод. посіб. [рец.: М.Б.Євтух, Л.М.Ващенко] ; Київ. міськ. пед. ун-т ім. Б.Д.Грінченка. К. : [б. в.], 2008. 96 с.

36. Хоружа Л.Л. Педагогічна етика вчителя та розвиток мислення молодших школярів. Початкова школа. 2008. №7. С.23-24.

37. Шульженко Д.І. Андрєєва Н.С. Корекційний розвиток аутичної дитини: (книга для батьків та педагогів). К., 2011. 346 с.

38. Campbell, E. 2008, Teaching ethically as a moral condition of professionalism. In D. Narvaez & L. Nucci (Eds.). The international handbook of moral and character education (pp.601-617), New York:Routledge.

39. Hobson R.P. Autism and development of mind. Hove/Hillsdale: Laurence ErlbaumAssociatio, 2019.

40. Meirieu, P, 2006, L'йducation et le rфle des enseignants a l'horizon 2020, UNESCO: HORIZON2020. 40. Bowden, P., Smythe, V., 2008, Theories on Teaching & Training in Ethics, Electronic Journal ofBusiness Ethics and Organization Studies, Vol. 13, No. 2, pp. 19-26.

41. Sherratt D. Developing play and drama in children with autistic spectrum isorders./Sherratt D., Peter M. London: David Fulton publishers, 2002.

42. Skutecznie i profesjonalnie poradnik dla organizacji pozarządowych pracujących na rzecz dzieci i dorosłych z autyzmem i nie tylko/pod red. Anny Rajner i Michala Wroniszewskiego. - Fundacra Synapsis/ Warszawa, 2002. 485 с.

Інформаційні ресурси

1. <https://vseosvita.ua/library/prezentacia-na-temu-inkluzivne-navcanna-vid-teorii-do-praktiki-112404.html>

2. <https://www.slideshare.net/nelarina/ss-12561003>

3. Васильєва М.П. Роль деонтологічної підготовки у процесі професійної підготовки сучасного педагога [Електронний ресурс]. Проблеми інженерно-педагогічної освіти. 2010. № 26-27. С. 36-41. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pipo_2010_26-27_8.pdf

4. Васянович Г., Онищенко В. Дидактичні засади формування професійних якостей майбутніх фахівців професій типу «людина–людина» [Електронний ресурс]. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2014. №2. С. 7-29. Режимдоступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pippo_2014_2_3.pdf

5. Васянович Г.П. Методологічна культура учителя у наукових пошуках Василя Сухомлинського [Електронний ресурс]. Педагогічний дискурс. 2011. Вип.10. С. 92-94. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/peddysk_2011_10_23.pdf.

6. Васянович Г.П. Сучасні аспекти педагогічної етики вчителя. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2005_8_1/doc_pdf/vasyanovich.pdf

7. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII «Про освіту» <https://www.osvita-konotop.gov.ua/zakon-ukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.html>

8. Кабан Л.В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у Новій українській школі» [Електронний ресурс] / Електронне наукове фахове видання. Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4471

9. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. №988. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p#n8>

10. Нова українська школа [Електронний ресурс]: URL: <http://nus.org.ua/questions/inklyuzyvne-navchannya-vidpovidi-pro-vazhlyve/>

11. Педагогічна етика та професійна свідомість. URL: <http://osvita.ua/school/upbring/1074> <http://osvita.ua/school/upbring/1074>

12. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України № 898 від 02.09.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.01.2024).

13. Про освіту: Закон України від 04.01.2024 №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#> (дата звернення: 25.01.2024).

14. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 01.01.2024 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/463-20#> (дата звернення: 25.01.2024).

15. Про реформу середньої освіти в Україні, або якою буде «Нова українська школа» [Електронний ресурс] URL: <http://osvita.ua/school/reform/55481/>

16. Чумак Л.В. Педагогічна деонтологія експліцитного періоду [Електронний ресурс]. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки . 2012. № 22(9). С. 78-85. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vlup_2012_22\(9\)_13.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vlup_2012_22(9)_13.pdf)